

Yüzüncü Yılında
MİLLİ MÜCADELE
DÖNEMİNDE MANİSA
(Ahmetli-Akhisar-Alaşehir-Demirci)

Cilt: 2

Editörler

Prof.Dr. Nurettin GÜLMEZ – Doç.Dr. Nejdet BİLGİ

Manisa Büyükşehir Belediyesi

Manisa - 2020

Yüzüncü Yılında
MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MANİSA
(Ahmetli-Akhisar-Alaşehir-Demirci)

Cilt: **2**

Editörler

Prof.Dr. Nurettin GÜLMEZ – Doç.Dr. Nejdet BİLGİ

Manisa Büyükşehir Belediyesi Yayınları
Genel Yayın Yönetmeni
Azmi AÇIKDİL

Basım Tarihi: 1. Baskı Aralık 2020-Ankara
Kapak Resmi: ALBERT-KAHN koleksiyonu

ISBN: 978-625-7308-13-7 (2.Cilt)
ISBN: 978-625-7308-11-3 (Tk)

BASKIYA HAZIRLIK

Biçer YILDIRIM

Baskı & Cilt

Berikan Matbaacılık-Yayıncılık / Sertifika No: 47109

e-mail: berikan@windowslive.com

Gersan Sanayi Sitesi Yenimahalle/ANKARA

© Bu Kitabın Tüm Hakları Yazarlarına ve Yayıncısına Aittir.

ALAŞEHİR KONGRESİ

Ömer METİN*

Giriş

İzmir'in işgali sonrasında Batı Anadolu'da toplanan kongreler kendi aralarında üçe ayrılmış; İzmir'in kuzeyi Balıkesir Kongreleriyle, güneyi Nazilli Kongreleriyle ve her ikisinin ortası da Alaşehir Kongresi ile yeniden teşkilatlanmıştır. Alaşehir Kongresi, Balıkesir Kongresi ile bağlantılı ve onun kararlarının tamamlayıcısıdır. Nazilli ile de ilişki içinde olmuştur. Kongrelerde alınan kararlar Batı Anadolu'daki idari ve mali teşkilatlanmanın temelini oluşturmuştur. İşgaller karşısında Batı Anadolu'da teşkil olunan gönüllü silahlı direniş güçleri ilk günlerde mali kaynağa fazlaca ihtiyaç duymamıştır. Çünkü o dönemde silah altında bulunan askeri birlikler, efeler ve çeteleri, birlik kurarak direnişe katılan eşraf, köy ve kasabalıların oluşturdukları kuvvetler, ya doğrudan silahlarıyla harekete katılmakta, ya da askeri depolardan kendilerine silah dağıtılmaktadır. Beslenme meselesi de doğrudan doğruya silahlı güçleri oluşturan yerlerce çözümlenmektedir. Cephedeki kuvvetlerin artması sonucu düzensizlik meydana gelmiş, bunların beslenmeleri, sevk ve idareleri için kongreler toplanmıştır. Bu kongrelerin bir amacının da çeteciliğe karşı çıkılarak, hareketin merkezileştirilip, yaygınlaştırılması ve disipline edilmesi olduğu anlaşılmaktadır.¹

1. Kongre'nin Toplanması

İzmir'in işgali karşısında hemen harekete geçen Alaşehir eşrafı, hem Mustafa Şahyar'ın liderliğinde Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Kumandanlığı'nı hem de Belediye Reisi Galip Bey ile eşraftan Mütevellizade Akif Bey'in öncülüğünde Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni oluşturmuştur.² Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Kumandanı

* Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Tarih Bölümü, metin_o@ibu.edu.tr.
ORCID: 0000-0003-1307-321X.

¹ Ahmet Emin Yalman, "Anadolu'da Kongre Kararlarında Silahlı Direniş Güçlerinin Malî Finansmanı ile İlgili Hükümler", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, 1 (1988), s. 89.

² Bezmi Nusret Kaygusuz, **Bir Roman Gibi**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir 2002, s. 162.

Mustafa Bey ve Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin gayretleri ile Batı Anadolu'da başlayan Yunan işgaline karşı takip edilecek yöntemi belirlemek ve dağınık haldeki kuvvetleri birleştirerek bir savunma hattı oluşturmak, ayrıca Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyaçlarını karşılamak için Alaşehir'de bir kongre düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu konuda Balıkesir Harekât-ı Milliye Merkez Heyeti de, önemli bir destek vermiştir. Kongre için Alaşehir'in seçilmesinde ise, Alaşehir'in jeopolitik konumu, metropolitlik merkezi olması ve yaklaşık 3.000 yerleşik Rum nüfusunu barındırması etkili olmuştur. Çünkü İzmir'den sonra Türk nüfusuna oranla en yoğun Rum'un bulunduğu yerlerden birisi Alaşehir'di. Bu durum Alaşehir halkı üzerinde huzursuzluk oluşturmuş ve muhtemel Yunan tecavüzüne karşı varlığını silahla koruma hususunda onları kamçulamıştır.³

Alaşehir Kongresi Heyeti (Enver Konukçu, **Alaşehir Kongresi**)

Türk Kurtuluş Savaşı'nda, Batı Anadolu'nun en geniş katılıma sahip kongresi 16-25 Ağustos 1919 tarihlerinde Alaşehir'de toplandı. Mali teşkilatlanma ile buna esas olan idari kararlar; İkinci Balıkesir Kongresi kararları ile ilgili sonuçların değerlendirilip, uygulamada

³ Nurettin Gülmez-Bülent Tahancı, "Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Komutanı Mustafa Şahyar Bey", **CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, 11/3 (2013), s. 136-137.

ortaya çıkan eksiklikleri gidermeyi, teşkilatlanmayı ve genişletmeyi hedefledi. Çıkarılan talimatnameler, Batı Anadolu direnişinin temel prensiplerini ortaya koyacak, diğer kongrelerce de mahalli farklılıklar göz önünde tutulmak şartı ile onaylanacaktır.⁴

Alaşehir Kongresinde, İkinci Balıkesir Kongresi'nden fazla olarak, dokuz kent ve kasaba daha temsil edilmiştir. İnegöl, Afyon, Uşak, Aydın, Denizli gibi yerleşim merkezlerinin temsilcilerinin bu kongrede olması, buraya tüm Batı Anadolu'yu kapsayan bir görünüm kazandırmıştır.⁵

Alaşehir Kongresi Reisi
Hacim Muhittin Bey
(Enver Konukçu,
Alaşehir Kongresi)

Alaşehir'de bir kongre tertip edilmesine dair karar, I. Balıkesir Kongresi'nde alınmıştı. Bunun gerçekleşmesi için de Batı Anadolu'daki birçok mutasarrıflığa ve kaza merkezlerine telgraflar çekildi. Buna karşın İstanbul Hükümeti adına hemen harekete geçen Dâhiliye Nezareti, Batı Anadolu'daki resmi makamlarla temasa geçerek

⁴ Ömer Metin, **Milli Mücadelede Alaşehir**, Kriter Yayınları, İstanbul 2018, s. 70.

⁵ Tuncay Ercan Sepetçioğlu, "Milli Mücadele Döneminde Hacim Muhiddin (Çarıklı) Beyin Batı Anadolu'daki Faaliyetleri", **Studies of the Ottoman Domain**, 5/8 (2015), s. 58.

Alaşehir'de toplanacak kongreyi engellemeye çalıştı. Alaşehir Kongresi'ne çevre şehirlerden gelenleri bir takım tehlikeler beklemekteydi: Manisa ve Turgutlu işgal altındaydı; dolayısıyla Balıkesir, Akhisar, Soma civarından gelecek olanlar Manisa-Turgutlu'ya uğramadan (bu yol üzerinden trenle çok rahat Alaşehir'e ulaşıyordu) Eski Akhisar yoluyla Gölarmara'dan Salihli'ye inip oradan Alaşehir'e ulaştılar. Kongre'nin Reisliğini üstlenecek Hacim Muhittin Bey ve arkadaşları da bu yolu kullandı. Çünkü Gölarmara, Sart ve Bintepeleler'de, Kuva-yı Milliyeciler hâkim durumda idi. Bozdağ yolundan gelenler ise Poslu Mestan Efe ile Mustafa Şahyar Bey'in himayesinde güvenli bir şekilde Alaşehir'e ulaştılar. Denizli ve Aydın temsilcileri, Sarayköy-Buldan hattı üzerinden at arabaları ile, Uşak ve Afyonkarahisarlı üyeler de trenle Alaşehir'e geldiler.⁶

2. Kongre'de Alaşehir Delegeleri

Alaşehir'i temsilen kongreye katılan delegeler şunlardı:

1) Mustafa Bey (Şahyar): Alaşehir Kongresi Başkan Vekili ve Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Kumandanıdır. Halepli Halil Hüseyin Paşa'nın ve Fatma Hanım'ın oğludur. 1882'de doğan Mustafa Bey, Milli Mücadele başlangıcında Alaşehir'in en önde gelen lideridir. Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Kumandanlığı yapmış, Poslu Mestan Efe ve Poyraz Efeleri ile Yunanlara karşı durdu. Onun kahramanlıkları İzmir gazetelerinde yer almış ve Alaşehir Kongresi'nin düzenlenmesinde de önemli katkıları oldu. 1945'te vefat eden Mustafa Bey, Soyadı Kanunundan sonra "Şahyar" soyadını aldı.

2) Galip Bey (Alakant): Binbaşızâdeler ailesinden olan Galip Bey, Yunan işgalinden önce Alaşehir Belediye Reisliği'ni yürütmekteydi. Alaşehir'de Kuvâ-yı Milliye ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşunda emekleri geçti. Alaşehir Kongresi sırasında şehir dışından gelen misafirlerin ağırlandırmasında olağanüstü çaba sarf ederek, kongrenin başarılı bir şekilde organize olmasında Mütevellizâde Akif Bey ile önemli katkılarda bulundu. Çerkez Ethem - Mustafa Bey anlaşmazlığında dava arkadaşı Mustafa Bey'in yanında cesaretle yer alabildi.

3) Mütevellizâde Akif Bey (Öztürk): Alaşehir eşrafından Mütevellizâdeler ailesinden olup 1882'de Alaşehir'de doğdu. Mustafa ve Galip Beylerle birlikte Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin

⁶ Enver Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2000, s. 55-56.

kuruluşunda çalıştı. Alaşehir'in kurtuluşundan sonra yanıp-yıkılan şehrin tekrar eski günlerine kavuşması için çalışmalarda bulundu. 1925-1927 yılları arasında Alaşehir Belediye Başkanlığı, daha sonra CHP'den III. devre Manisa milletvekili olarak görev yaptı. 1940 yılında Alaşehir'de vefat etti.

Alaşehir Müdafaa-i Hukuk
Cemiyeti Başkanı Mütevellizade
Akif (Öztürk) Bey (Enver
Konukçu, **Alaşehir Kongresi.**)

Alaşehir Kongresi Temsilcisi-
Saruhan Mebusu Ömer Lütfü
(Ünlü) Bey
(Enver Konukçu, **Alaşehir
Kongresi**)

4) Ömer Lütfü Bey (Ünlü), Kongre Kâtibi: Edhembeyzâde Ömer, 1879'da Alaşehir'de doğdu. Ankara'da ilk TBMM'de Alaşehir'den Saruhan (Manisa) milletvekili seçildi. 1940-1941 yılları arasında

Alaşehir Belediye Başkanlığı yaptı. 30 Eylül 1951 günü Alaşehir’de hayata gözlerini kapamıştır.

5) Ali Bey (Yağas): Aslen İzmir-Kirazlı bir aileden olup, Alaşehir’e ticaret vesilesiyle yerleşmişti. Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin faaliyetlerinde büyük hizmetleri oldu. 3 Aralık 1945’te vefat etti.

6) Cevdet Bey (Ünlü): Alaşehir’in eski çiftçi ve tüccarlarından Hacı Himmetağazâdeler’den olan Cevdet Bey, Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin aktif üyelerindendir. 1938’de vefat eden Cevdet Bey, 1934’te Ünlü soyadını aldı.

7) Nazmi Bey (Musal): 1879’da doğan Nazmi Bey, Alaşehir eşrafından Hüseyin Bey’in oğludur. Alaşehir Kongresi’nde Alaşehir üyesi olarak görev yapmış, 17 Aralık 1928’de ebedi hayata intikal etmiştir.⁷

Alaşehir Kongresinde ev sahibi Alaşehir’le beraber toplam 22 şehir-kasaba ve 42 temsilci bulunmaktaydı. Aşağıdaki tabloda Alaşehir Kongresi’ne katılan delegelerin listesi verilmiştir:⁸

Şehir	Üyeler
Akhisar	1-Süleyman Sırrı 2- Kamil Bey (Belediye Reisi)
Karahisar- Sahib/Afyon	1-Muallim Ahmed Sami 2-Mehmed Fakir 3-Haydar Bey
Ayvalık	1-Hacı Ali Galib
Balıkesir	1-Hacim Muhiddin Bey (Kongre Başkanı) 2-Abdülgafur Efendi
Buldan	1-Mehmed Efendi
Demirci	1-Mustafa Efendi
Denizli	1-Ahmed Tahir 2-Yüzbaşı Şükrü Bey
Edremit	1-Mustafa Bey
Eşme	1-Yunus Bey 2-Nazifullah Efendi
Gördes	1-Müfti İsmail Hakkı

⁷ Metin, **Milli Mücadele Alaşehir**, s. 70-72.

⁸ Kaygusuz, **Bir Roman Gibi**, s. 180.

İnegöl/Sarıgöl	1-Edhem Bey 2-Aleşâhlı Mazlum Bey
Kasaba/Turgutlu	1-Süleyman Surûri
Manisa/Saruhan	1-Ramazan Bey 2-Bahri Bey
Nazilli	1-Ali Enverî 2-İlhami Bey
Ödemiş	1-Salih Vechi 2-Ali Efendi 3-İbrahim Edhem 4-İsmail Hakkı Bey 5-Poslu Mestan Efe 6-Mehmet Bey
Salihli	1-Abdurrahman Zâhid 2-Mehmed Lütî
Sarayköy	1-Ahmed Şükrü Efendi
Sındırgı	1-Edhem Bey
Soma	1-M. Kâmil Refet Bey
Uşak	1-İbrahim Bey

Alaşehir Kongresi ilk toplantısının yapıldığı bina Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Kumandanı Binbaşızade Mustafa (Şahyar) Bey'in evidir. Bu ev daha sonra Yunan işgal kuvvetlerince, 5 Eylül 1922'de Alaşehir'i terk etmeden hemen önce 4 Eylül akşamı ateşe verilmiştir. Mustafa Bey'in torunu olan ve 1989-1994 yılları arasında Alaşehir Belediye Başkanlığı da yapmış olan Galip Şahyar ile yapmış olduğumuz mülakatta, bugün Şeyh Sinan Mahallesinde bulunan, kongrenin ilk toplantısının yapıldığı evin yerini tespit ettik. Alaşehir eşrafından ve Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurucularından Mütevellizade Akif Bey, kongrenin açılış konuşmalarının yapıldığı esnada, çalışmaların resmi hüviyeti olan bir binada devam etmesi şeklinde teklifte bulunmuştur. Alaşehir'in en zengin ailesi Mütevellizade ailesi idi. Alaşehir Belediye Reisi Galip Bey ile Kuvâ-yı Milliye Kumandanı Mustafa Bey'in aileleri onları takip etmekteydi. Tarihe geçecek bir kongrenin bir şahsın evinde toplanması, diğer eşrafı doğal olarak rahatsız edebilirdi. Dolayısıyla Mütevellizade Akif Bey'in bu teklifi, kongreye katılan tüm üyelerce yerinde bulunan bir

öneri olmuştu. 16 Ağustos 1919'da Mustafa Bey'in evinde başlayan Alaşehir Kongresi, 18 Ağustos'tan itibaren toplantılara aynı mahallede bulunan Fevziye Mektebinde devam edecekti. Maalesef bu okul da 4 Eylül 1922 akşamı, Yunanlılarca ateşe verilip küle dönüşecekti.⁹

3. Kongre Çalışmaları

18 Ağustos 1919 Pazartesi sabahı Fevziye Mektebinde Alaşehir Kongresi, başkanlık seçimleri, kongre yeri vb. konuları halletmiş olarak esas gündeme geçmek üzere çalışmalara başladı. İlk iş olarak Balıkesir Kongresinde olduğu gibi Alaşehir yöresinin milli hareketi için de Hareket-i Millîye - Redd-i İlhak ismi kabul edildi. Alaşehir'deki faaliyetlerin esas gayesinin Yunanlıların Türk yurdundan çıkarılması olduğuna vurgu yapılarak her türlü partililik ve çetecilik akımları reddedildi.¹⁰ Ayrıca yine 18 Ağustos günkü toplantıda, İzmir'deki İtilaf Devletleri Orduları Başkumandanı General Milne'ye, Padişah Vahdettin'e ve Sadrazam Damat Ferid Paşa'ya ayrı ayrı telgraf çekilerek, Alaşehir Kongresi'nin toplanmasına neden olan gelişmeler hakkında bilgi verildi. General Milne'ye çekilen telgrafta; İtilaf Devletlerince İzmir'i işgal ile görevlendirilen Yunan ordusunun, şehre çıktıktan sonra uluslararası antlaşmalara aykırı şekilde Türk ahaliye mezalimde bulunması üzerine, Batı Anadolu'da bulunan vatanseverler doğal olarak galeyana gelmiş ve milli bir hareket ortaya çıkmış; yine buna tepki olarak Balıkesir, Alaşehir, Aydın, Uşak, Afyon ve civarından gelen milliyetperver delegelerin katılımı ile Alaşehir'de bir kongre düzenlendiği iletilmiştir. Devamında Alaşehir Kongresi'nin, memleketin düzenini bozan çeteler ile hiçbir ilgisinin olmadığı, yegâne hedefinin Türk'ün istiklalini tanımayarak İzmir ve civarında her türlü fecaati gerçekleştiren Yunan mezalimine son vermek olduğunun altı çizilmiştir. Padişah ve Sadrazamlık makamına gönderilen telgraflarda ise, yukarıda kongrenin toplanmasına neden olan gerekçeler tekrar edilmiş, bunlara ek olarak Alaşehir Kongresi'ni düzenleyen temsilcilerin tamamının, Osmanlı Devleti'ne ve Padişahına sadakatle bağlı olduğu özellikle vurgulanmıştır.¹¹

⁹ Alaşehir Belediye Eski Başkanı Galip Şahyar ile mülakat, 20.08.2019.

¹⁰ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s. 94.

¹¹ **Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yi Millîye Hatıraları (1919-1920)**, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1967, s. 209-210.

19 Ağustos 1919 günkü çalışmalar başlamadan, Alaşehir Kongre Reisi Hacim Muhittin Bey, Alaşehir eşrafından Mütevellizade Tevfik Bey ile özel bir görüşme yaparak Alaşehir Kongresine mesafeli durmasının nedenlerini öğrenmek istedi. Daha önce de belirtildiği üzere Mütevellizade ailesi o dönemde Alaşehir'in en varlıklı ailesiydi. Mütevellizade Akif Bey ile Alaşehir Belediye Reisi Galib Bey Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasına öncülük etmişler, Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Kumandanlığı'nı da Mustafa Bey slenmişti. Dolayısıyla Tevfik Bey, geri planda kalmaktan dolayı içerlemiş ve Mustafa, Akif ve Galib Beyler aleyhinde Alaşehir'de kamuoyu oluşturmaya başlamıştı. Kongre Başkanı Hacim Muhittin Bey, kendisine niçin kongreye katılmadınız diye sorduğunda, Alaşehir'den katılan diğer üyeler ile arasının açık olmasından dolayı kenarda kalmayı tercih ettiği yanıtını aldı. Hacim Muhittin'e göre Akhisar ve Salihli'de olduğu gibi Alaşehir'de de İtilaf Devletleri desteğini arayan zengin eşraftan kimseler bulunmaktaydı. Alaşehir Kongresinin 4. Gününde 19 Ağustos 1919 günü 150'den fazla Alaşehirlinin, kentte bulunan Fransız birliğinin himayesine girmiş olması da tesadüf değildir. Çünkü bu kişiler, Alaşehir Kongresi'ne katılan hem Alaşehirli vatanseverlere hem de ülke genelindeki Kuvâ-yı Milliyecilere karşıydı. Ayrıca Alaşehir Kongresi nedeniyle İtilaf Devletleri Alaşehir'i cezalandıracak olur ise kendi konumlarını korumayı da planlıyorlardı.¹²

19 Ağustos'ta kongrenin üçüncü gününde yaşananlar, . S. oşar tarafından "Alaşehir, Damat Ferit'in İstifası İstendi" şeklinde yorumlanmıştır. Mukaddes Türk vatanından Yunan işgalciler ıkarılmadıķa, Harekât-ı Milliye'nin hiçbir şekilde faaliyetlerine son vermeyeceği ayrıca Osmanlı Devleti için hazırlanan sulh konferansında İzmir ve evresinin Yunanlılara verilmesi durumunda Türk milletinin cevabının daha da sertleşeceği kongre heyetince uluslararası kamuoyuna duyurulmuştur. Alaşehir Kongresinin tek gayesinin Yunanlıları Türk yurdundan atmak olduğunu vurgulayan kongre reisi Hacim Muhittin Bey, buna karşın Damat Ferit Hkmeti'nin kendilerine her türlü zorluğu çıkardığı, hatta başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere tüm Kuvâ-yı Milliye üyelerini vatan haini ilan etmesinin kabul edilemez olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle Hacim Muhittin, milli arzuyu takdir edecek yeni bir hkmetin İstanbul'da işbaşı yapması ve Damat Ferit'in

¹² Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s. 115.

istifa etmesi yahut görevden alınması gerekliliğini Alaşehir Kongresi adına talep etmiştir.¹³

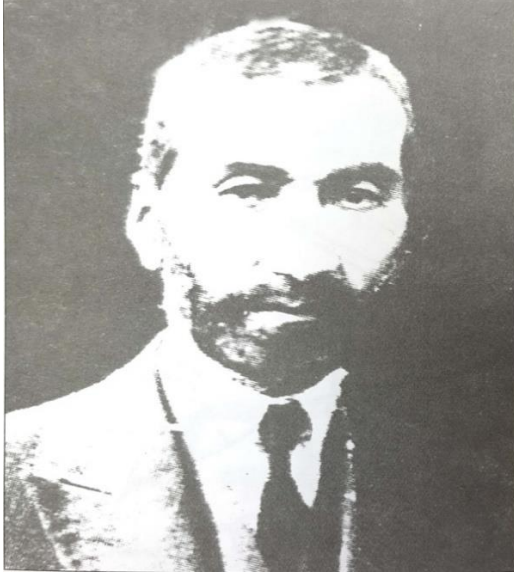
Kongre çalışmalarının hızla devam ettiği beşinci günde 20 Ağustos 1919 tarihinde, Alaşehir Milli Kongre Beyannamesi ilan edilmiştir. Kongre heyeti yayınladığı beyannamede özellikle şu hususlara dikkat çekmiştir: Türklerin göz bebeği olan Anadolu'ya gaddarca yapılan Yunan saldırılarına karşı Türk milleti kanının son damlasına kadar savaşımaya ant içmiştir. Batı Anadolu'nun verimli toprakları talan edilmiş, Türk köylüsünün mahsullerine el konulmuş, daha da fenası köy ve kasabalarda Türklerin can-mal-namus güvenliği ayaklar altına alınmıştır. Yunan ordusunun girdiği yerlerde Türklük ve İslamlık adına ne var ise perişan hale getirilmiştir. İşte bu noktada Yunan mezalimine bir son vermek için çetecilikten ve particilikten uzak duran Aydın, Denizli, Saruhan, Karesi, Uşak, Eşme ve Ödemiş civarından Harekât-ı Milliye-Reddi İlhak heyetleri Alaşehir'de milli bir kongre tertip etmişlerdir. Beyannamenin sonunda Alaşehir Kongresi'nin yegâne gayesinin, Osmanlı saltanatına bağlı kalmak kaydıyla Türk topraklarını işgal eden Yunan kuvvetlerinin vatan topraklarından atılması olduğu yer almıştır.¹⁴

21 Ağustos 1919 Perşembe günü, Ödemiş Kuvâ-yı Milliye kumandanlarından Poslu Mestan Efe, Alaşehir'den ayrılarak Bozdağ'a gitti. Kendisine destek vermek amacıyla Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Kumandanı Mustafa Bey ve adamları da eşlik etti. Kongre devam ederken Ödemiş civarında Yunan kuvvetlerine karşı direniş devam etmekteydi. Perşembe günkü toplantıda, Batı Anadolu'da tahıl satışının düzenlenmesi, Sivas Kongresine murahhas gönderilmesi ve henüz Alaşehir Kongresine davet gittiği halde katılamayan yerlerin tekrar uyarılması konuları görüşüldü. Bu esnada Salihli Kuvâ-yı Milliye Kumandanı Çerkez Ethem ile Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Kumandanı Mustafa Bey arasındaki gerginlik gittikçe artmaktaydı. Bu durum Alaşehir Kongresi Heyetini de tedirgin etmekteydi. Nitekim 22 Ağustos 1919 Cuma günü toplantıda, Salihli'de Çerkez Ethem'in adamlarından eski jandarma çavuşu Gözlüklü İbrahim Çavuş, Mustafa Bey'in adamlarından Alaşehirli Kel Komiserioğlu Yusuf'u kent meydanında öldürdüğü haberi Alaşehir Kongresine ulaştı. Özellikle Alaşehirli kongre

¹³ Ömer Sami Coşar, **İstiklal Harbi Gazetesi**, No: 85, 19 Ağustos 1919.

¹⁴ **Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri**, s. 210-211.

üyeleri Belediye Reisi Galip Bey ile Mütevellizade Akif Bey bu gelişmeden duydukları rahatsızlıkları dile getirdiler.¹⁵

Sivas Kongresi Alaşehir
Temsilcisi Mahmut Macit
(Süner) Bey
(Enver Konukçu, **Alaşehir
Kongresi**)

4. Milne Notası ve Cevabı

Alaşehir Kongresi'nin açıldığı 16 Ağustos 1919 Cumartesi günü, İtilaf Devletleri İzmir Küçük Asya Ordusu Komutanı General Milne, Osmanlı hükümetine tehdit içeren bir nota göndermişti. Buna göre; Yunan orduları mevcut durumda buldukları noktalardan ileri gitmeyecekler, ancak Kuvâ-yı Milliye tarafından bir taarruzda bulunulması durumunda Yunan birlikleri çizilen hattın dışına çıkarak ilerlemeye devam edecektir. Alaşehir Kongresi'ne bir tepki olarak verilen bu notaya karşılık 23 Ağustos 1919 günü Alaşehir Kongresi, General Milne'ye içinde bulunulan durumu açıklayan 6 maddelik bir telgraf göndermiştir:

1. İtilaf devletlerinin tensibiyle İzmir ve civarını işgal eden Yunanlıların, uluslararası hukuku ayaklar altına alan tutum ve davranışları, Türkleri galeyana getirmiştir. Bu bağlamda ortaya çıkan Harekât-ı Milliye'nin yegâne emel ve gayesi, Nazilli ve Balıkesir Kongreleri heyetlerince İtilaf Devletleri temsilcilerine iletilmişti. Eğer bu telgrafnameler dikkatlice incelenirse İzmir ve Karesi'de ortaya çıkan

¹⁵ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s. 133,141.

Türk milli direniş hareketinin müdafaa ettiği cihetin, yalnızca haksız Yunan işgali ve zulmüne karşı olduğu görülebilir. Bunu gerçekleştirirken de İtilaf devletlerine karşı ne askeri ne de fikri anlamda emel ve gaye güdülmektedir. Ayrıca bölgede bulunan gayrimüslim unsurlara da hiçbir kötü muamele yapılmamıştır. Bu nedenle Alaşehir Kongresi'nde alınan kararlar ve uygulamaları da hiçbir şekilde İtilaf Devletleri aleyhinde bir sonuç doğurmamakta, aksine bu büyük kongre, Türk milli hareketinin haklılığını medeni âleme sulh yoluyla duyurmayı hedeflemektedir.

2. Müttefik Devletler Küçük Asya Ordusu Başkumandanı olarak, Yunan kuvvetlerinin buldukları hattın ilerisine geçmemeleri noktasında General Milne'nin beyanatı, Alaşehir Kongresi azalarını fazlasıyla memnun etmiştir. Fakat bu beyanata Yunan ordusunun ne derece riayet edeceği, geçmiş günlerde Yunan askerlerinin yaptığı fenalıklar göz önüne alındığında Alaşehir Kongresi'nde büyük şüphe uyandırmaktadır. Bu noktada Yunan mezaliminin devam edeceği noktasındaki genel kanı, Alaşehir ve civar kazalarda endişe ve üzüntüye neden olmaktadır.

3. Yunan birlikleri belirlenen hatta kalsalar bile işgal altında bulunan bölgelerden gelen binlerce muhacirin perişan bir halde bulduklarının bilinmesi ve bu duruma bir çare bulunması icap etmektedir.

4. Bu nedenle tarihte örneği görülmemiş katliamlar nedeniyle yerinden yurdundan edilmiş Türk-Müslüman ahalinin güvenli bir şekilde evlerine dönmeleri Müttefik devletler kontrolünde sağlanmalıdır.

5. Alaşehir Kongresi heyetinin, Yunan kuvvetlerinin işgal altında tuttukları Türk memleketlerinde yaptığı fenalıklardan dolayı, buldukları mahalde dahi kalmalarına rıza göstermediğinin bilinmesi gerekmektedir.

6. Velhasıl İtilaf devletleri, Mondros ateşkesine göre İzmir ve civarının işgalini mutlak bir zaruret olarak görmüş ve bu işgali medeniyetten uzak, gaddar Yunan ordusuna yaptırmıştır. Alaşehir Kongresi Heyeti, Yunan mezalimine dur denilmesini, ateşkes antlaşması ve uluslararası hukuka uygun olarak İtilaf Devletleri kuvvetlerinin görev yapmasını talep etmektedir.¹⁶

¹⁶ Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri, s. 215-216.

5. Mustafa Kemal Paşa ve Kongre

Milli Mücadele'nin önderi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin banisi Mustafa Kemal Paşa, Batı Anadolu'da olup biten her şeyden haberdardı ve yakından ilgilenmekteydi. Mustafa Kemal Paşa, Alaşehir Kongresi'nin 24 Ağustos 1919 Pazar günü toplantısında kongre heyetine hitaben Ali Fuat Paşa vasıtasıyla bir telgraf göndermiştir. Şarki Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi namına imzası bulunan Mustafa Kemal Paşa telgrafında; *"Alaşehir'deki toplantı bütün doğu vilayetleri halkı üzerinde pek samimi bir tesir uyandırmaktadır. Esasen İzmir için kalbi kan ağlayan bura halkı teşebbüse bütün ruh ve varlığı ile yardımcıdır. Hissiyatımızın adı geçen heyete duyurulmasına yüksek tavassutlarınızı rica ederim"* diyerek, Alaşehir Kongresi'ni tebrik etmiştir. Bu telgraf aslında Alaşehir Kongresi dağıldıktan sonra Alaşehir'e ulaşabilmiştir. Çünkü Alaşehir Kongre kararlarında, tebrik telgraflarına teşekkür edilmiş fakat bu telgraftan bahsedilmemiştir. O günlerde Milli Mücadele'nin en önemli simasının tebrik telgrafına teşekkür edilmemesi düşünülemezdi. Zaten kongre başkanı Hacim Muhittin Bey, 27 Ağustos günü Erzurum'a teşekkür telgrafı göndermiştir. Alaşehir ve Balıkesir Kongreleri Reisi Hacim Muhittin imzasıyla çekilen telgrafta: *"Şarki Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi'nin Balıkesir ve Alaşehir kongrelerine gösterilen samimi teveccühünden son derece memnun kaldık. Her iki kongrenin reisi bulunmağım dolayısıyla vekâleten arz-ı teşekkür ederim. Doğudan batıya genişleyen vatansever teşkilatınızla batıdan doğuya genişleyecek olan naçiz teşkilatımızın birleştiği gün gayemizin, vatanın kurtuluşuna yönelmiş vatanperverane teşebbüslerimizin en büyük bayramı olacaktır. Hürmetlerimizin kabulünü rica ederim"* ifadeleri yer almıştır.¹⁷

7. Kongre Çalışmalarında Anlaşmazlıklar

Alaşehir'i temsil eden üyelerden kongrede en aktif olanı Alaşehir Belediye Reisi Galip Bey'di. Aslında hem akraba hem de çok yakın dost olan Galip Bey ile Mustafa Bey aralarında iş bölümü yapmışlardı. Cephe işlerine Mustafa Bey, idari meselelere de Galip Bey bakmaktaydı. Alaşehir Belediye Reisi Galip Bey, Alaşehir Kongresinin ilk günü ikinci oturumda söz alarak, görüşülmesi gereken pek çok meselenin olduğunu, bunlardan *"cephe tanzimi, Kuvâ-yı Milliye ve iaşe düzeninin sağlanmasının"* başlıca sorunlar içerisinde yer aldığını ve sorunların

¹⁷ Sebahattin Selek, **Anadolu İhtilali**, C.I, Kastaş Yayınları, İstanbul 2010, s. 291-292.

sınıflandırılması için encümenlerin oluşturulmasının gerektiğini belirtmiştir. Onun önerisi, Uşak temsilcisi İbrahim Bey tarafından da desteklenmiştir. Buna karşın Salihli temsilcisi Zahid Bey ise kongrenin öncelikle, görüşeceği ana konuyu tespit etmesinin lüzumuna dikkat çekerek Galib Bey'e itiraz etmiştir. Böylece kongrede değinilecek sorunların tespiti ve çözümü konusunda encümenlerin oluşturulması gerektiğini vurgulayan Galip Bey'in bu düşüncesi başlangıçta kabul edilmemiştir. Ancak kongre toplantılarının sonraki oturumlarında ele alınan konular üzerinde tartışmaların yoğunlaşması, encümen oluşturma gerekliliğini bir kez daha ortaya koymuştur. Örneğin kongrenin 17 Ağustos 1919 tarihli toplantısının birinci oturumunda "örgütlenme sorununun" çözümüne ilişkin Hacim Muhittin Bey'in yaptığı açıklamada, encümen oluşumuna dikkat çekmesi ve ardından Eşme delegesi Nazif Bey ile Salihli delegesi Zahid Molla Bey'in encümeninin teşkilini istemeleriyle oylamaya geçilmesi de, Galip Bey'in teklifindeki haklılığını göstermiştir. Dolayısıyla Galip Bey'in etkisi ile bu oturumun sonunda Alaşehir ve yöresi ile ilgili Kuvâ-yı Milliye örgütlenmesine yönelik sorunları değerlendirecek encümen belirlenmiş ve bu encümende Galip Bey, Akif Bey ve Mustafa Bey, Alaşehir'i temsilen yer almıştır. Alaşehir Kongresi'nde alınan önemli kararlardan olan ve hedeflerinden birisi de cephe komutanlıklarını denetime alınmalarını hedefleyen "Harekât-ı Milliye Talimatnamesi"nin oluşturulmasında Alaşehir Belediye Reisi Galib Bey'in büyük çabaları vardır.¹⁸ Galip Bey'in bu konuda ısrar etmesinin mantıklı bir sebebi vardı. O da Salihli Cephesi'nde Çerkez Ethem ile Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Kumandanı arasında yaşanan anlaşmazlıkların, Alaşehir Kongresi sırasında dahi devam etmesiydi.

8. Kongre Kararları

16 Ağustos 1919 tarihinden itibaren on gün boyunca toplantılarına aralıksız devam eden Alaşehir Kongresi, 25 Ağustos 1919 günü çalışmalarına son verdi. Aynı gün hem Padişah Vahdettin'e hem de İstanbul'da bulunan İtilaf Devletleri siyasi temsilciliklerine telgraflar çekilerek, kongrenin gayesi bir kez daha anlatılmıştır. Padişaha gönderilen mesajda, bin yıldır Türk-İslam coğrafyası olan Anadolu topraklarında Yunanlıların yaptığı vahşetin dayanılmaz noktaya ulaştığı

¹⁸ Nurettin Gülmez-Meltem Önder, "Alaşehir Kongresi'nde Bir Belediye Başkanı: Galip Bey", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11/3 (2013), s. 122-123.

ve yaklaşık yirmi bin sivil Türk'ün şehit olduğuna, buna mukabil iki aydır milli kuvvetlerin Yunanlılara karşı çarpıştıklarının altı çizilmiştir. Altı yüz senedir Osmanlı hanedanı için kanlarını hiç çekinmeden döken Türk milletinin, Anadolu'nun işgal edildiği günlerde de aynı milli his ve duygu içinde olduğuna vurgu yapılmıştır. Kongrenin ilk günlerinde gönderilen olduğu gibi bu telgrafta da Denizli'den Bandırma'ya kadar bütün cephelerdeki asker ve Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak heyetlerinin particilik ve çetecilikten uzak bir şekilde sadece padişaha sadakatle vatan savunması için görev yaptığı özellikle belirtilmiştir. Aynı gün İtilaf Devletleri'nin İstanbul temsilcilerine gönderilen mesajda da çok önemli noktalara temas edilmiştir. Dünya nimetlerini paylaşamadıkları için dünyayı dört yıl boyunca büyük bir savaşa sürükleyen Büyük Güçlerin, savaşın tek suçlusu Osmanlı Devleti ve Anadolu Türkleri imiş gibi politika gütmeleri kabul edilemez bir durumdur. Alaşehir Kongresi heyetine göre Birinci Dünya Savaşı boyunca insanlık suçu işlememiş Türklerin, Mondros Ateşkes Antlaşması kurallarına riayet etmesine rağmen, Anadolu toprakları uluslararası hukuka aykırı bir şekilde Yunan saldırılarına maruz kalmıştır. Bin yıldır Türk yurdu olan Anadolu'nun verimli ovaları barbarca yağmalayan, köy-kasaba ve şehirlerinde sivil halka her türlü fenalığı yapan, mukaddes mabetlerini meyhanelere çeviren Yunana mezalimine bir dur demenin vakti gelmiştir. Telgrafın devamında Yunan zulmüne karşı tarih boyunca hiç esaret altında yaşamamış Türklerin sessiz kalmayacağını İtilaf devletlerinin pekâlâ bilmesi gerektiğine vurgu yapılarak, mukaddes Türk vatanında tek bir düşman kalmayınca kadar mücadele edileceği tüm dünyaya ilan edilmiştir. Son bölümde ise İtilaf devletleri temsilcilerine, gerçek bir barışın tesis edilebilmesi için 5 madde halinde Alaşehir Kongresi'nin teklifi sunulmuştur:

1. Anadolu'da din ve ırk bakımından çoğunluğu Müslüman Türkler oluşturmaktadır. Wilson Prensipleri mucibince Anadolu'nun hiçbir parçası Türk yurdundan koparılmamalıdır.
2. Anadolu Türkleri, Wilson Prensiplerinin 12. maddesinin derhal tatbik edileceğine ve Amerika gibi büyük medeni bir devletin başkanının, Amerika milleti namına irade edilen sözlerin yalandan ibaret kalmayacağına kanidir.
3. Türkler, yurtlarını Yunan'ın mazlum kanları akıtan bayrağından kurtarıncaya kadar milli mücadeleye devam edeceğini, Düvel-i Muazzama'ya ilan etmektedir.

4. Batının asr-ı medeniyeti arasında yer almak için Şarkta adil sulh şartlarında Osmanlı Devleti'nin yaşatılmasının gerekliliğine inanan Türkler, Anadolu'da Yunan işgali devam ettikçe Şarkın sulh dışında kalmasından büyük üzüntü duymaktadır.

5. Anadolu'da başlayan Türk milli mücadelesi, sadece vatan savunmasıdır. Alaşehir Kongresi, bu ulvi gaye fiilen başarıya ulaştıktan sonra, milli harekete son verileceğinin garantisini taahhüt etmektedir.¹⁹

Alaşehir Kongresi'nde alınan askeri, idari ve iktisadi kararları inceleyecek olursak; Alaşehir Kongresi öncelikli olarak cephe örgütlenmesini daha düzenli hâle getirmek için "Teşkilat Kadrosu" tespit etmiştir. Buna göre her cephede milli bir alay bulunacak ve bu alayın iskeleti daima hazır tutulacaktı. Mücadele başladığı anda bölükler ve taburlar hızlı bir şekilde örgütlenip yerlerini alabileceklerdi. Cephelerde sükûnet hâsıl olduğu zamanlarda bir bölük kırk kişiden oluşacaktı. Üç takımdan bir bölük, üç bölükten bir tabur ve üç taburdan da bir alay teşekkül edecekti. Cephedeki efrat birer aylık nöbetleşme ile görev yapacaklardı. İkinci Balıkesir Kongresi'nde alınan zahirenin İzmir'e gönderilmesinin men'i yönündeki karar bu kongrede tekrar görüşülmüş ve zahirenin İzmir'e gönderilmesini yasaklamanın bir yarar sağlamayacağı, aksine kötü sonuçlar doğurabileceği, bu yüzden de Harekât-ı Milliye'nin bu konuyla uğraşmaması gerektiği hükmüne varılmıştır. Böyle bir karar alınmasında İkinci Balıkesir Kongresi'nde alınan kararın uygulanmasında bazı suiistimaller görülmüş olması önemli bir etkendi. Bu nedenle Alaşehir Kongresi delegeleri, keyfi davranışların önüne geçmek maksadıyla önceki kararı yeni bir karar çıkarmak suretiyle yürürlükten kaldırmıştır. Ayrıca Yunanlılara karşı girişilen savaşta, Kuvâ-yı Milliye birliklerinin ihtiyaçlarının düzenli olarak karşılanabilmesi için nakliye konusunda sorun olmaması gerekmektedir. Bu bağlamda Alaşehir Kongresi'nde, Harekât-ı Milliye'nin taşıma işlerine yardım edilmesi ve taşıma ücretlerinin düşürülmesi gibi hususlarda demiryolu şirketinin yardımına başvurulması noktasında fikir birliği oluşmuştur²⁰

Alaşehir Kongresi'nden önce ve kongrenin toplandığı günlerde, Batı Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulunan Kuvâ-yı Milliye birliklerinin

¹⁹ Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri, s. 213-214.

²⁰ Hasan Ali Polat, "Millî Mücadele'de Batı Anadolu Kongrelerinde Alınan Mali Kararlar", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 31 (2012), s. 239-240.

ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda yaşanan bazı sıkıntılar tespit edilmişti. Tespit edilen sorunların giderilmesi ve cephe örgütlenmesini daha düzenli hâle getirmesi noktasında teşkilat kadrosu tespit oluşturulmuştur. Buna göre her cephede milli bir alay bulunacak ve bu alayın iskeleti daima hazır tutulacaktı. Mücadele başladığı anda bölükler ve taburlar hızlı bir şekilde örgütlenip yerlerini alabileceklerdi. Eğer cephelerde çatışma durumu yok ise bir bölük kırk kişiden oluşacaktı. Üç takımdan bir bölük, üç bölükten bir tabur ve üç taburdan da bir alay teşekkül edecekti. Savaş hattında bulunan askerler, birer aylık nöbetleşme ile görev yapacaklardı. Cephedeki askerlerin çatışmasızlık dönemlerinde nöbetleşe olarak görevlerini yerine getirmelerinin temel sebebi, cephe ihtiyaçlarının karşılanması esnasında yaşanan iktisadi sıkıntılardır. Görüldüğü gibi Alaşehir Kongresinde cephede oldukça esnek bir örgütlenmeye gidilmeye çalışılmıştır. Balkan Savaşları ile birlikte Birinci Dünya Savaşı'nda Türk milleti; askeri, iktisadi ve sosyal açıdan çok yorulmuştu. Ayrıca uzun süren bu savaşlar sebebiyle de Anadolu'daki erkek nüfusunda da büyük oranda azalma görülmüştür. Oysa düzenli/organize bir mücadele yapabilmeyen şartlarından birisi de tarımsal üretimde sürekliliği sağlamaktır. Çünkü gerek Kuvâ-yı Milliyecilerin gerekse de vatandaşların yiyecek ihtiyaçlarını sağlıklı bir şekilde karşılayabilmek için tarımsal üretimin devamlılığı gerekmektedir. İşte tam bu noktada nöbetleşe askerlik sistemi ile hem tarımsal üretimin devamlılığı sağlanmaya çalışılmış hem de geçici olarak da olsa terhis ile cephede tasarruf elde edilmesi amaçlanmıştır. Teşkilat Kadrosu talimatnamesinde, hem kaza ve nahiyelerde yapılacak olan bağışları toplamak hem de ilgili kaza ve nahiyelerin güvenliklerinin temini için, Redd-i İlhak heyetlerinin emrine belli sayıda görevli istihdam edilmesi kararlaştırılmıştır. Alaşehir Kongresi Teşkilat Kadrosu Talimatnamesi'nde belirtilen bir diğer husus; Milli Teşkilat kadrosunun aylık olarak alacağı ücretlerin, kadrosuna göre 600 ila 4.000 kuruş arasında ödenmesinin kararlaştırılmasıdır.²¹

9. Menzil Müfettişliği

Alaşehir Kongresi'nde alınan önemli kararlardan birisi de Menzil Müfettişliği'nin kurulmasıdır. Menzil Müfettişliği'nin her cephede oluşturulması, Kuvâ-yı Milliye birliklerinin iâşe ve geri hizmetlerinin aksamadan karşılanabilmesi için hayati derece önemliydi. Bu karara

²¹ Hasan Ali Polat, "Milli Mücadele'de Batı...", s. 240.

istinaden öncelikle Ayvalık, Soma ve Akhisar cephelerinde birer Menzil Müfettişliği oluşturulmuş ve bu müfettişliklerin yapacakları katkılarla vatan savunmasının daha düzenli olarak yapılabilmesi hedeflenmiştir. Her bir Menzil Müfettişliğinin kendine ait bir ambarı da olacaktı. Böylece cephede her an ortaya çıkabilecek mali sıkıntıların giderilmesi, halktan toplanan erzak, silah ve mühimmatın elde tutulması ve gerekli yerlere intikalinin sağlanabilmesi bu ambarlar aracılığıyla gerçekleştirilecekti. Ayrıca bu ambarların da üzerinde bir merkez ana ambarı bulunacaktı. İhtiyaç duyulması durumunda da buradan gerekli yerlere ihtiyaç malzemeleri sevk edilebilecekti. Menzil Müfettişliklerinin ambarlarında bulunan sandık, çuval, teneke vb gibi taşıma araçları dışarıya çıkarılamayacaktı. Her birlik kendi kapları ile erzakını ambarlardan alacaktı. Cephelerde harekâtın ilerlediği zamanlarda da yine bu Menzil Müfettişleri ileri noktalarda ambarlar tesis edecek ve bunun için de evvelden gerekli tedbirleri alacaktı. Görüldüğü üzere Alaşehir Kongresi'nde, depolama ve tüketime ilişkin sorunların çözümü için gayret sarf edilmiş; yiyecek, eşya ve mühimmat depolanması ve bunların dağıtımını belli kurallara bağlanmıştır.²²

Alaşehir Kongresi'nde oluşturulan bu Menzil Müfettişliklerinin başında o bölgenin eşraftan birisi seçilecek ve yalnız Heyet-i Merkeziye'ye karşı sorumlu olacaktı. Menzil Müfettişlik Heyeti, Menzil Müfettişi ve iki üye olmak üzere üç kişiden oluşacaktı. Mali işlerden sorumlu veznedarlık görevini de bu heyetten birisi üstlenecekti. Alaşehir Kongresi heyeti ayrıca Menzil Müfettişliği bünyesinde çalışacak olan memurları ve bu memurların görevlerini de belirlemiştir. Menzil Müfettişliğinin başlıca görevleri arasında iâşesiyle sorumlu olduğu birliklerin subay, er ve hayvan durumunu doğru olarak bilmek ve buna göre hareket etme ve gerekli tedbirleri almak bulunmaktaydı. Cephelerdeki birliklerin amirleri de, birliklerinin mevcudunu üç günde bir düzenli olarak Menzil Müfettişlerine bildirmek zorundaydılar. Bundaki temel gaye cephelerdeki durumun doğru olarak bilinebilmesinde yatmaktaydı. Menzil Müfettişliği tarafından belirlenecek olan askerin iâşesi cepheden gönderilen birlik mevcudu belgesi esas alınarak düzenlenecekti. Birlik mevcudu belgelerinde alay komutanının imzasının bulunması gerekmektedir. Bir cephedeki askeri birliğin iâşe memuru, yukarıda bahsedilen birlik mevcut belgesi ile

²² Hasan Ali Polat, "Milli Mücadele'de Batı...", s. 241.

Menzil Mufettişine müracaat edecekti. Menzil Mufettişi ise incelediği belgeyi ilgili kısma havale edecek, ilgili kısım işe memurunun ibraz ettiği birlik mevcut belgesini önceki belgelerle karşılaştıracak, eğer bir tutarsızlık görülmezse bir haftalık ihtiyaca göre hesap edip ambar memuruna sevk edecek ve nihayet ambar memuru da istenilen erzakları ölçerek verecek ve tutanağı da muhafaza edecekti.

Ambar memurlarının da Menzil Mufettişine karşı sorumlulukları vardı. Düzenli olarak her gün ambarlarda sayım-ölçüm yapılarak Menzil Mufettişlerine rapor sunuluyordu. Menzil Mufettişlerinin izni ve bilgisi haricinde ambar memurları hiçbir malzemeyi dışarı çıkaramazlardı. Nereye hangi ihtiyaç malzemesi gidecekse, tek bir basit bir ürün-eşya için dahi Menzil Mufettişinin izni gerekmekteydi. Eğer izin alınmadan ambardan bir malzeme çıkarılacak olursa, sorumluluk ambar memurunun olacak ve ambarda ortaya çıkan açıktan dolayı ambar memurlarına cezai müeyyide uygulanabilecekti. Cephelerdeki Kuvâ-yı Milliye birliklerinin de Menzil Mufettişliklerinden aldığı erzaka dair sorumlulukları vardı. Öncelikle her birlik komutanlığı, menzillere ait ambarlardan aldığı erzakın nasıl kullanıldığına dair Birlik Cetveli tutmaları gerekmekteydi. Bu cetveller ile daha önceden Menzil Mufettişliğine verilen birlik mevcut belgesi ile eşgüdüm olmak zorundadır. Çünkü oluşturulan cetvellerde birlikte bulunan asker ve hayvan sayısı işlenecekti. Dolayısıyla birlik mevcut belgesi ile bu cetvellerin karşılaştırılmasında ortaya çıkacak tablonun benzer olması gerekmekteydi. Böylelikle her birliğe ihtiyacından fazla erzak göndermenin önüne geçilmiş olunuyordu.²³

Yukarıda sözü geçen Birlik Cetvellerinde günlük olarak gösterilen sarf edilen erzak, her beş günde bir ve ayda bir de genel olarak toplanacaktı. Menzilden bir ay içerisinde tedarik edilen erzak, cetvele göre sarf edilen toplamlardan düşülecek ve geri kalan miktar, kıta kilerindeki erzak miktarına uygun olacaktır. Eğer cetvellerde yanlış bilgi kullanarak menzillerden ihtiyaç fazlası erzak alındığı tespit edilmesi durumunda tüm sorumluk birlik komutanı ile ilgili işe memurunda olacaktır. Bu tür olayların önüne geçmek için almakla yükümlü olan görevli Menzil Mufettişidir. Bu nedenle herhangi bir birliğin kileri rastgele zamanlarda Menzil Mufettişi tarafından kontrol edilebilir, kilerde erzak ile cetvelde belirtilen oranın denk olmaması halinde, ilgili

²³ Hasan Ali Polat, "Milli Mücadele'de Batı...", s. 242.

birliğe soruşturma açılabilirdi. Cepyelerdeki birliklerin dışında, olağan üstü hallerde kullanılması amacıyla yedek erzak bulundurmak da Menzil Müfettişlerinin görevleri arasındaydı. Yine bu müfettişler, birliklerin aylıklarını ve para ihtiyaçlarını temin etmekle de yükümlüydüler. İhtiyaç duyulan paranın bulunmadığı durumlarda ise Heyet-i Merkeziye'nin yardımına başvuracaklar ve bu yolla birliklerin ihtiyaçlarının karşılanması yoluna gidilecekti. Alaşehir Kongresi'nde alınan kararlar mucibince kurulan Heyet-i Merkeziye, Menzil Müfettişliği'nin faaliyetlerini denetleyen üst bir merciydi. Bu bağlamda Heyet-i Merkeziye, Menzil Müfettişliği'nden gelir ve harcamalara ait icmal defterleri tutmasını istemiş, tutulan bu defterleri her ay düzenli olarak denetlenmiştir. Menzil Müfettişliği'ne ait bu maddelerden cephenin ihtiyaçlarının giderilmesi adına muntazam bir sistem inşa edildiği açıkça anlaşılmaktadır. Yine bu hükümler cepheye erzak dağıtımını hususunda ne kadar hassas davranıldığına aşikâr birer örneğidirler. Bu talimatnamenin Alaşehir Kongresi'nde kabul edilmesi ve uygulamaya konulması ile Kuvâ-yı Milliye birlikleri, dönemin koşullarına oranla ileri derecede bir lojistik desteğe kavuşmuşlardır. Cephedeki askere verilecek günlük iâşenin en küçük ayrıntısına kadar detaylandırılmasından, Alaşehir Kongresi'nin mali kararlarının titizlikle hazırlandığı sonucuna varılabilir. Ayrıca bazı bölgelerdeki Kuvâ-yı Milliye birliklerinin düzensiz ve yöre halkını rahatsız edici şekilde yardım toplamasının önüne geçilmesi hedeflenmiştir.²⁴

10. Heyet-i Merkeziye Talimatnamesi

Alaşehir Kongresi'nde 11 maddeden oluşan Heyet-i Merkeziye talimatnamesi de oluşturulmuştur. Talimatnameye göre yedi üyeden oluşan Heyet-i Merkeziye, hesap ve diğer yapmış olduğu işler için yalnızca kongreye karşı sorumludur. Menzil Müfettişleri'nin aksine Heyet-i Merkeziye, genel masraflarının temini için ayrı bir vezneye sahiptir. Ayrıca kasasında para bulunmadığı takdirde veya mevcuttan fazlasına ihtiyaç duyulduğunda mahallî Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak Heyetlerinden bilahare ödemek kaydıyla istediği kadar avans alma hakkına da sahiptir. Talimatnamenin 11. maddesine göre Heyet-i Merkeziye azalarına 40'ar lira maaş tahsis edilmiştir.

Alaşehir Kongresi'nde, Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak Heyeti Talimatnamesi de kabul edilmiştir. 12 maddeden oluşan bu talimatname

²⁴ Hasan Ali Polat, "Milli Mücadele'de Batı...", s. 243.

ile her ilçede Teşkilat, Levazım ve Maliye kısımlarından oluşan birer Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak Heyeti oluşturulmuştur. Levazım Heyeti; cepheye gidecek veya merkez kadrosunda bulunacak Kuvâ-yı Milliye'nin levazımını, teşkilat heyetinin gözetiminde karşılamakla yükümlüdür. Maliye Heyeti; kazalardan, köylerden, eşraftan toplanacak meblağların tutanak altında tahsilinden sorumluydu ve her ay Teşkilat Heyetine rapor sunmaktaydı. Teşkilat Heyeti ise Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak heyetlerinin ruhu olup Kuvâ-yı Milliye birliklerinin asker ihtiyacını temin etmek ve askerlik görevinden kaçanları cezalandırmak ve Maliye Heyetinin yerli halktan ve eşraftan toplamış olduğu paraları tutanak karşılığında almak ve ihtiyaç duyulan noktalarda sarf etmekle yükümlüydü. Kongre'de hazırlanan bir başka talimatname ise Heyet-i Merkeziye'yi idare etmek ve denetlemek amacıyla 8 madden oluşan Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak Encümen-i Müdiran Talimatnamesidir. Encümen-i Müdiran Meclisi, Balıkesir, Nazilli ve Alaşehir Heyet-i Merkeziyelerinin göndereceği birer aza ve üç Heyet-i Merkeziye'nin de itimadını kazanmış bir reisten oluşmak üzere dört kişi olacaktı. Alaşehir, coğrafi şartlar göz önüne alındığında Nazilli ve Balıkesir'in ortasında yer alması nedeniyle Alaşehir, Nazilli ve Balıkesir Kongrelerinde oluşturulan Heyet-i Merkeziyelerin denetleyicisi olarak Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak Encümen-i Müdiran'ın merkezi haline gelecektir.²⁵

Batı Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden gelen bir avuç vatanseverin 16-25 Ağustos 1919 tarihleri arasında topladığı Alaşehir Kongresi, başarılı ve uyumlu bir çalışma sergilemiştir.²⁶ Batı Anadolu'da daha önce yapılan kongreler Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğindeki milli hareketten bağımsız bölgesel teşkilatlanma eğilimi hâkimken, Alaşehir Kongresi, Batı Anadolu'daki ayrılığa bir son verdiği gibi Batı Anadolu Kuvâ-yı Milliyesi'ni, Sivas Kongresi ile bütünleştirmeyi başarmıştı.²⁷

Değerlendirme

Mondros Mütarekesi sonrasında İtilaf Devletleri'nin, Türkiye topraklarında başlayan işgalleri ülke genelinde tepkiye neden olmuş, yer yer birbirinden bağımsız silahlı gönüllüler ortaya çıkmaya başlamıştır. Fakat İzmir'in Yunanlarca işgaliyle birlikte bu işgallerin kalıcı olacağı ve Türk yurdunu parçalayacağı anlaşıldığı üzerine Batı Anadolu'da

²⁵ **Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri**, s. 230-235.

²⁶ Mustafa Albayrak, **Milli Mücadele Dönemi'nde Batı Anadolu Kongreleri**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1998, s. 156.

²⁷ , Ali Fuat Cebesoy, **Milli Mücadele Hatıraları**, Vatan Neşriyatı, İstanbul 1953, s. 157.

silahlanan vatanseverler hızla çoğalarak Kuvâ-yı Milliye birlikleri oluşturmuşlardır. Aynı zamanda cephelerde çarpışan bu Kuvâ-yı Milliye güçlerine siyasi ve mali destek sağlamak için Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kurulmuş; devamında ise Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde hem bölgesel hem ülkenin genelini kurtarma çabası içine giren kongreler toplanmıştır. Bu amaçla Batı Anadolu'da toplanan kongreler içerisinde Alaşehir Kongresi çok önemli bir yere sahiptir.

Alaşehir Kongresi'ne, Batı Anadolu'daki kentlerin neredeyse tamamının delege göndermesi, İzmir ve civarındaki Kuvâ-yı Milliye hareketini Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu hareketiyle bütünleştirerek milli birliğin oluşmasında çok kritik bir rol üstlenmiştir. Alaşehir Kongresi bu yönüyle Sivas Kongresi'nin ruhuna sahiptir denilebilir. Yunan işgal kuvvetlerinin 30 Ağustos'tan sonra İzmir'e doğru çekilirken, yakıp yıktığı yerler arasında en çok zararı Alaşehir'e vermesinde, Alaşehir Kongresi'ne olan kin ve intikam duygularının da etkisi olmuştur. Alaşehir'in küçük bir kaza olmasına rağmen Batı Anadolu'daki direniş hareketini tek bir çatı altında toplamayı başarabilmiş olması ve böylece 1920 Haziran'ına kadar Yunan ilerleyişinin durdurulması, Yunan ordusunun geri çekilme esnasında Alaşehir'e insanlık dışı bir muamele uygulamasına sebep olmuştur. Yunanlılar, Alaşehir Kongresi'nin öcünü şehri tamamen yakarak ve büyük bir katliam yaparak aldılar.

KAYNAKLAR

Alaşehir Belediye Eski Başkanı Galip Şahyar (Galip Bey'in torunu) ile mülakat, 20.08.2019.

Albayrak, Mustafa, **Milli Mücadele Dönemi'nde Batı Anadolu Kongreleri**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1998.

Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yı Milliye Hatıraları (1919-1920), Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1967.

Cebesoy, Ali Fuat, **Milli Mücadele Hatıraları**, Vatan Neşriyatı, İstanbul 1953.

Coşar, Ömer Sami, **İstiklal Harbi Gazetesi**, No: 85, 19 Ağustos 1919.

- Gülmez, Nurettin – Önder, Meltem, “Alaşehir Kongresi’nde Bir Belediye Başkanı: Galip Bey” **CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, 11/3 (2013), s. 116-130
- Gülmez, Nurettin – Tahancı, Bülent, “Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Komutanı Mustafa Şahyar Bey”, **CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, 11/3 (2013), s. 131-148
- Kaygusuz, Bezmi Nusret, **Bir Roman Gibi**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir 2002.
- Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2000.
- Metin, Ömer, **Milli Mücadelede Alaşehir**, Kriter Yayınları, İstanbul 2018.
- Polat, Hasan Ali, “Millî Mücadele’de Batı Anadolu Kongrelerinde Alınan Mali Kararlar”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 31 (2012), s. 223-253.
- Selek, Sebahattin, **Anadolu İhtilali**, C.I, Kastaş Yayınları, İstanbul 2010.
- Sepetçioğlu, Tuncay, “Milli Mücadele Döneminde Hacim Muhiddin (Çarıklı) Beyin Batı Anadolu’daki Faaliyetleri”, **Studies of the Ottoman Domain**, 5/8 (2015), s. 48-67.
- Yalman, Ahmet Emin, “Anadolu’da Kongre Kararlarında Silahlı Direniş Güçlerinin Malî Finansmanı ile İlgili Hükümler”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, 1 (1988), s. 83-96.